

Regionstyrelsen

Information. Läsfrämjandelyft för folkbiblioteken

Förslag till beslut

- Informationen tas emot.

Sammanfattning

Biblioteken på Gotland och Regional biblioteksutveckling deltar i det nationella läsfrämjandelyftet för folkbiblioteksanställda. Läsfrämjandelyftet är ett regeringsuppdrag genom Kulturrådet som ska bidra till att skapa en likvärdig och hållbar infrastruktur för folkbibliotekens kompetensutveckling med fokus på läsfrämjande och litteraturförmedling, för att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsoplevelser.

Ärendebeskrivning

Läsning är viktigt för delaktighet i samhället och är ytterst en demokratifråga. I *Vårt Gotland 2040 – regional utvecklingsstrategi* är en av inriktningarna att främja barns läsning. Att främja läsning och små barns språkutveckling är angeläget inte minst mot bakgrund av att läsförståelse och läsintresset hos barn och unga minskar.

När det gäller läsförmåga eller läsförståelse visar de senaste PISA (2018) och PIRLS (2016)-studierna att de svenska elevernas resultat ser bättre ut nu än 2011. Men skillnaderna har ökat. Andelen starka och mycket starka läsare har sjunkit, andelen svaga läsare har ökat. Socioekonomiska faktorer och faktorer som kön, föräldrars utbildning och vilstetid i Sverige ger stora skillnader.

När det gäller läsmotivation eller läsintresse är svenska elever i högre grad än andra likvärdiga länder negativa till läsning. Nära 40% av eleverna i Sverige anser att "läsning är slöseri med tid". Andelen svenska elever som uppger att de "läser bara om de måste" har mellan 2009 och 2018 ökat med 17 procentenheter, till cirka 57%. Pojkars läslust har varit låg under lång tid, men flickors läslust har rasat till bland de lägsta i OECD.

Generellt sjunker den dagliga läsningen ju äldre barnen är. Det sker en kraftig minskning i den dagliga fritidsläsningen av tidningar och böcker hos 18-åringar, från 27% 2011 till 8% 2020, enligt Statens medieråds undersökning från 2021.

Enligt MUCF:s statistik Ung idag 2021 har andelen unga mellan 16 och 25 år som läser böcker på fritiden varje vecka halverats från 2007 till 2021, från 59% till 29%. Bokläsning är den fritidssysselsättning som minskat kraftigast, och allra kraftigast bland flickor.

Sverige har ett nationellt mål för litteratur- och läsfrämjande som formulerades i propositionen Läs för livet 2013/14:3: *"Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet."*

2016 tillsattes en läsdelegation med samlade aktörer från kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning och näringsliv. Syftet var att utifrån forskning ta fram kraftfulla förslag som skapar mer likvärdiga förutsättningar för alla barn och unga att nå en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. 2018 kom Läsdelegationens betänkande ***Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*** (SOU 2018:57). Nedan följer några förslag från betänkandet som senare beslutades och formulerades till uppdrag för Kulturrådet.

- Ökad samverkan för små barns språkutveckling, permanenta satsningen på Bokstart och utöka till fler regioner och kommuner.
- Frågan om bemannade skolbibliotek ska utredas. Utredningen är klar (SOU 2021:3) och ligger nu hos kulturdepartementet i avvaktan på beslut.
- Uppföljning av barn och ungas läsning. Genomförs kontinuerligt.
- Inrätta ett nationellt läsråd som ska vara en drivande och samordnande aktör inom det läsfrämjande arbetet i Sverige. Sammanfattas av Kulturrådets generaldirektör.
- Utforma ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier.

Läsfrämjandelyftet för folkbibliotekarier är ett regeringsuppdrag till Kulturrådet, ett nationellt kompetenslyft 2021-2023 (en eventuell förlängning diskuteras) för folkbibliotek inom läsfrämjande och litteraturförmedling med fokus på barns och ungas läsning. Planeringen och genomförandet ska ske i nära dialog med de regionala biblioteksverksamheterna. Flerpartssamverkan sker mellan Kulturrådet och Kungliga biblioteket, SKR, MTM, Skolverket m fl.

Läsfrämjandelyftet ska bidra till att skapa en likvärdig och hållbar infrastruktur för folkbibliotekens kompetensutveckling med fokus på läsfrämjande och litteraturförmedling, för att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Delmålen är att stärka biblioteksverksamheterna i deras profession och i rollen som läsfrämjare samt att stärka bibliotekens chefer och medarbetare i att arbeta strategiskt med det läsfrämjande uppdraget.

De regionala biblioteksverksamheterna har en viktig roll i satsningen genom sin kunskap om folkbibliotekens olika behov. De regionala biblioteksverksamheterna förväntas stötta folkbibliotekens deltagande samt bidra med kunskap till Kulturrådet.

Kommunernas folkbiblioteksmedarbetare och chefer (ca 5 600 personer) är den primära målgruppen för läsfrämjandelyftet. I kommunerna sker dagligen en mängd läsfrämjande aktiviteter och det finns en stor samlad kompetens att dela kollegialt med varandra. Kommunerna förväntas skapa möjligheter för medarbetarna att aktivt bidra med kunskap samt följa upp sin kunskapsutveckling. Kommunerna ska utgå

från analys av kompetensbehov, grundade i folkbiblioteksverksamhetens lokala styrdokument, mål och med kännedom om biblioteksanvändarnas och ickeanvändarnas behov.

De olika delprojekten i läsfrämjandelyftet är:

- Utveckling av den nationella digitala lärplattformen Digiteket.
<https://digiteket.se/>
- Vetenskapliga lärresurser: intiera ny forskning på det läsfrämjande området, tillgängliggöra forskning och skraddarsy material till Digiteket.
- Bidrag till kommuner och regioner för kompetenshöjande insatser.
- Kurs för folkbibliotekschefer som handlar om att arbeta strategiskt med det läsfrämjande uppdraget och skapa möjligheter för medarbetarnas kompetensutveckling och kollegiala lärande.

Region Gotland har tilldelats ca 180 tkr för kompetenshöjande insatser inom området läsfrämjande för barn och unga, samt prioriterade grupper inom gruppen barn och unga (t ex barn och unga med funktionsnedsättningar och med annat modersmål än svenska).

Biblioteksutveckling börjar nu under våren 2023 att kartlägga kompetensbehov hos bibliotekspersonalen kring läsfrämjande och litteraturförmedling för barn, unga, samt även vuxna. En enkät kommer att skickas ut till all bibliotekspersonal med frågor som: Hur ser det läsfrämjande arbetet på biblioteken ut idag? Vilka grupper arbetar ni med? Vilka grupper arbetar ni inte med? Vilka kompetenser finns, vilka saknas? Före sommaren kommer gruppsamtal äga rum med medarbetare på de olika biblioteken för att ytterligare fördjupa bilden.

Biblioteksutveckling kommer att sammanställa enkätensvaren och samtalen och tillsammans med bibliotekscheferna analysera nuläget när det gäller verksamhet och kompetenser, samt undersöka behoven av verksamhets- och kompetensutveckling.

Utifrån analysen av kartläggningen kommer kompetensutvecklingsinsatser för bibliotekspersonalen planeras och genomföras under hösten 2023 med Kulturrådets medel.

Enhetschefen för folkbiblioteken kommer att gå läsfrämjandelyftets digitala chefskurs på Bibliotekshögskolan i Borås som startar i höst. Planen på sikt är att utveckla ett strategiskt och hållbart läsfrämjandearbete utifrån behovskartläggningen, RUS, biblioteksplan och allmänhetens behov.

Bedömning

Informationen tas emot och godkänns.

Regionstyrelseförvaltningen

Torsten Flemming
Tf regiondirektör